

предметів

1. Розглянь малюнки.

Що це?

- Випиши з тексту (с. 40) слова-назви рослин, крім поданих на малюнках, які росли на леваді.

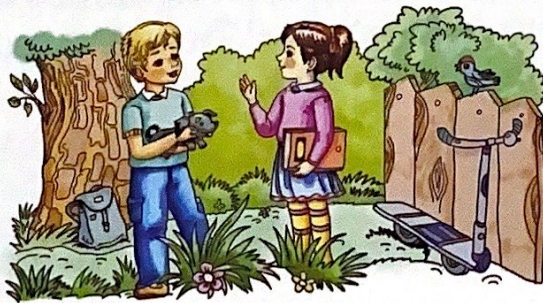

2. Розглянь малюнки.

Хто це?

- Випиши з тексту (с. 40) слова-назви тварин, крім поданих на малюнках, які слухали коника.

3. Розглянь малюнок. Дай відповіді на запитання. Що тримає в руках Маринка? Кого тримає на руках Андрійко? Запиши складені речення.

Жило собі кошеня: товстеньке, сіреньке, пухнасте. І звали його Пухнастик. Сьогодні воно загубило маму.

— Хі-хі-хі! Пі-пі-пі! — біля Пухнастика стояло маленьке, кругленьке, жовтеньке курчатко.

— Доброго ранку! — чемно привіталося кошеня. — Ти не бачило мою маму?

— А яка твоя мама?

— Вона найкраща! А ще в неї дуже гарний голос.

— Я знаю, де вона, — мовило курчатко й привело Пухнастика до мами квочки. Гарна зозуляста курка, звичайно, не була мамою Пухнастика.

— Ні, це не моя мама! — сказало кошеня.

— Ти не бачив мою маму? — спитав Пухнастик у товстого рожевого поросятка.

— А яка твоя мама?

— Моя мама — найрідніша! У неї дуже милий хвостик.

— Я знаю твою маму, — сказало рожеве поросся й привело Пухнастика до мами свині.

Пухнастик так злякався великої, білої мами свині, що кинувся тікати.

Іде він лугом, а назустріч — веселий яскравий метелик. Побіг Пухнастик за метеликом, а той привів його до матусі.

— Який я радий тебе бачити! Ти найкраща, наймиліша, найдобріша мама у світі! (За Ю. Карпенко).

- Прочитай текст, виділений блакитною рисою.
- Яким був Пухнастик? Знайди речення-відповідь у тексті. Прочитай.
- Якою була мама курчати? Знайди речення-відповідь у тексті. Прочитай.
- Що говорить Пухнастик про свою маму? Яка вона? Прочитай.

ознак

- Слова-назви ознаки предмета відповідають на питання **який? яка? яке? які?**

1. Прочитай вірш.

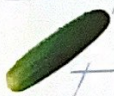

Мамо, матінко, матусю,
Я добра від тебе вчуся.
Ти найкраща в світі мама,
Ніжна, добра і ласкава!

О. Радущинська

- Випиши виділені слова. На яке питання вони відповідають?

2. Прочитай слова, які вказують на ознаки намальованих предметів. Упиши ці слова біля того предмета, який вони характеризують.

Жовта, довгий, соковита, червоні, червоне, спіла, зелений, кругленькі, спілі, хрумкий, велике, солодке.

	—				
	—				
	—				
	—				

Бджола з дідової пасіки

Щодня Варвара набирала з дубової бочки воду й поливала квіти коло хати.

От і сьогодні вона зачерпнула відерцем воду, а там бджола плаває. Дівчинка поставила відерце й почала розглядати комашку. Бджілка намагалася вибратися з води. Але крильця намокли, і в неї нічого не виходило. Дівчинка боялася бджоли — ще вжалить! І тоді вона заукала:

— Денисе! Сюди, скоріше! Бджола тоне!

Денис знайшов трісочку та вихопив нею бджолу.

— Це, мабуть, діда Оксена бджола, з його пасіки. Віднесімо йому, — сказав Денис.

Діти принесли врятовану бджілку пасічнику.

— Ваша? — Денис відкрив коробочку, у якій повзала бджола.

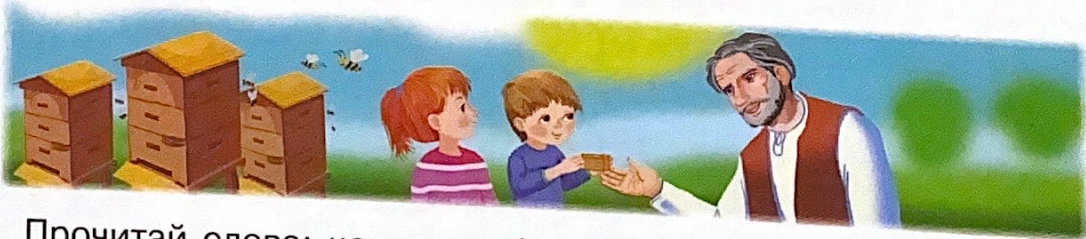
Пасічник примружився й, усміхаючись, сказав:

— Авжеж, моя! Своїх я завжди впізнаю.

Діти розповіли дідусеві, як урятували бджілку.

— Рятівники! Оце рятівники! — примовляв дідусь і пригощав дітей медом.

А бджілка тим часом обсохла й зникла в грушевому цвіті (За В. Чухлібом).

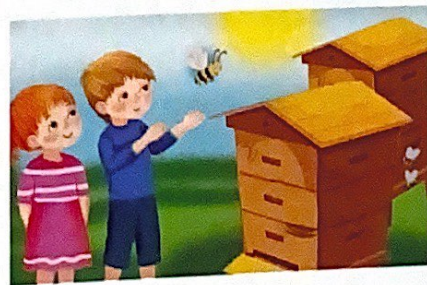
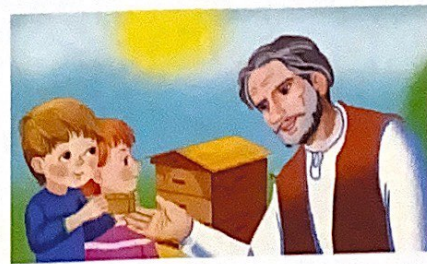
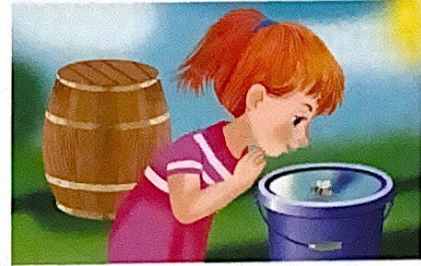

- Прочитай слова: *чемна, добра, турботлива; сміливий, винахідливий, турботливий*. Про кого ти так можеш сказати?
- Ти погоджуєшся зі словами дідуся, що він упізнав свою бджілку? А можливо, він пожартував? Вислов власну думку.
- Чи траплялися з тобою подібні пригоди? Розкажи.
- Поділи текст на частини в такому порядку: що було спочатку, що сталося потім, як розгорталася подія далі, чим завершилася історія.

МОВЛЕННЯ

- Пригадай оповідання про дітей, які врятували бджілку.
- **Ідеї для маленьких письменників.** Підпиши малюнки, використовуючи речення з тексту (с. 44).

Blank writing area with a grid pattern for drawing or writing.

Чижик-Пижик сидів на високій гілці й крутив головою. Раптом перед ним пролетіла яскрава бабка. Він хотів її схопити, але зірвався з гілки. **Зірвався, закрутився й полетів!**

— Ой лишенько! — заволала чижиха. — Що ти робиш! Ти ж летиш!

Пижик з переляку злітав, гепався, знову злітав! Рвався у височінь!

Усі вітали чижиху. Вона поважно обвела всіх гордим поглядом:

— Надішлю всім телеграми! — І полетіла до куща малини, де розташовувався телеграф павука (За Ю. Чеповецьким).

- Що зробив Чижик-Пижик? Прочитай виділене речення.
- Прочитай телеграми, які надіслала мама чижиха сім'ї дятлів і ластівці. На які питання відповідають слова телеграм?
- Що відповів дятел? Постав питання до слів телеграми сім'ї дятлів.

дій

Слова-назви дій предметів відповідають на питання що робити? що робить? що роблять?

1. Заповни телеграму словами, виділеними в тексті (с. 46). На яке питання вони відповідають?

ТЕЛЕГРАМА

2. Розглянь малюнки. Що робить Івасик? Склади два речення про нього, запиши.

3. Розглянь малюнок. Склади й запиши речення, даючи відповідь на запитання.
Що робить коник?
Що роблять бджілки?

Слова, які відповідають

У великому місті був маленький парк з озерцем. У парку росло одинадцять великих дерев та один малий паросток. Він мав тонке стебельце та два листочки.

У парку гуляли великі й маленькі люди. Доріжками чалапали білі голуби й чорні ворони. У траві повзали мурашки, сонечка й пурхали метелики. Вони були подібні один до одного.

«На кого я схожий?» — подумав паросток і взявся розглядати дерева навколо.

— Може, я схожий на тебе? — запитав у берези.

Але в берези кора біла, гладенька. Навесні вона наліває сережки й дає сік прозорий та дуже корисний.

— Ні, — хитнулася береза, — ти на мене не схожий.

— То, може, на тебе? — паросток задивився на дуба.

Та дуб — кремезний і розлогий, і кора в нього шорстка, темно-сіра. І листочки такі, хвилькою — раз, два, три, чотири, п'ять і знову — раз, два, три, чотири, п'ять.

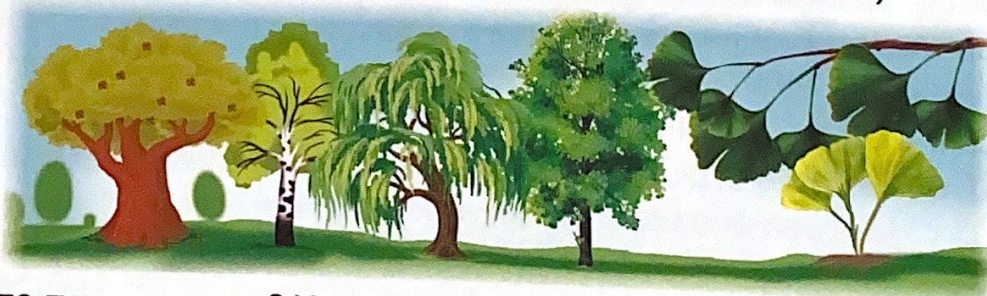
— Ні, ти не мій паросток, точно знаю.

— Ой, твої листочки такі ж, як у мене! — здивувався паросток. — Як тебе звать?

— Я — гінкго.

— Краса-а-а... І я на тебе схожий?!

— Так. Ти схожий на мене, бо ти — мій паросток. Я чекало на тебе багато-багато років (За К. Міхаліциною).

- Хто гуляв у парку? Хто повзав у траві?
- Скільки в парку росло великих дерев? Скільки листочків було на маленькому паростку? Скільки хвильок має листочок дуба?

на питання скільки?

1. Прочитай вірш.

Говорив Рябкові Лис:
— Вчора наш Зайчисько згриз
Сім петрушок, сто морквин
Та ще й кабачок один!

А Рябко йому на вухо:
— Не роби слона із мухи,
бо мені казали: він
З'їв лиш сорок капустин.

І. Гуцак

- Розглянь малюнки. Упиши біля кожного малюнка слово, яке вказує, скільки чого згриз зайчик.

_____

_____

_____

_____

2. Прочитай текст, виділений блакитною рисою. До запропонованих слів допиши слова, які вказують, скільки чого росло.

Великих дерев —					
Малих паростків —					
Листочків на ньому —					

3. Розглянь малюнок. Дай відповіді на запитання (усно).

Хто зображений на малюнку?

Що зображено на малюнку?

Упиши, скільки є:

курочок — _____ ;

курчат — _____ ;

цуциків — _____ ;

гудзиків — _____ .

Жила **у** ставку **в** очереті допитлива жабка. Одного дня вирішила вона пошукати кращого місця **на** землі. Виплигнула вона **на** пісочок **та й** пострибала берегом. **Аж тут** качечка **з** каченятами **до** водички йде.

— Качечко, качечко, а де найкраще жити?

— Найкраще — у качатнику: тепло, затишно, гніздечко м'якеньке.

Подякувала жабка та й пострибала далі. Назустріч їй корівка йде до річки.

— Корівко, а де найкраще жити? — питає жабка.

— У корівнику. Там і від холоду сховаєшся, і від спеки, і від дощу.

Вирішила жабка повертатися додому. Аж бачить: стоять чорногузи в чорно-білих сорочках.

— Чорногузи, а де найкраще жити? — питає жабка.

— Нам — біля річки, бо тут є такі смачні жабки, як ти!

Жабка з переляку плиг у воду! Занурилась у воду, і затишно їй, гарно.

Не знало мале жабеня, що **нема кращого раю, як у рідному краю** (За Ю. Карпенко).

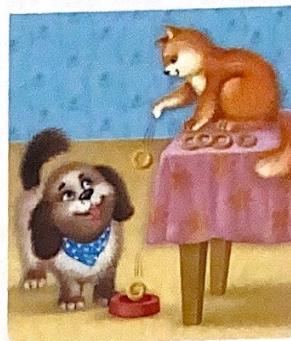
- Чому жабку назвали допитливою?
- Розглянь малюнок. Про кого з намальованих тварин не йдеться в тексті? Уяви, що жабка запитала в курочки, де найкраще жити. Що могла відповісти курочка?
- Чого не знала мала жабка? Прочитай виразно виділену частину речення. Поясни, як ти розумієш ці слова.
- Прочитай перші речення без виділених малих слів. Чи можливо зрозуміти без них, про що йдеться в тексті?

СЛОВА

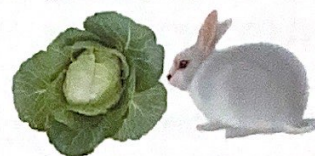
- В українській мові є малі, але дуже важливі слова. Вони поєднують між собою інші слова й утворюють речення. Це такі слова: **і, й, а, у, в, від, на, над, під, до, з, за, коло, біля.**

1. Розглянь малюнок. Прочитай текст, у якому пропущені малі, але дуже важливі слова. Упиши їх.

Цуцик ___ котик — друзі. Котик виліз ___ стіл. ___ столі були бублики. Цуцик сидів _____ стола. Котик кидав другу бублики. Вони падали ___ підлогу.

2. Розглянь малюнки.

- Упиши пропущені в реченні слова.

Синичка прилетіла ___ годівниці. Сорока сидить ___ гілці. Зайчик присів _____ капусти.

3. Розглянь малюнки. Запиши відповіді на запитання одним словом.

Хто повзе від ромашки? Хто летить до ромашки? Хто сидить на ромашці?

У саду росла велика стара черешня. Біля неї виросла маленька молода черешенька. Маленькій черешні подобалося слухати веселі мелодії птахів, сумні пориви весняного вітру. Вона спостерігала, як по товстому стовбуру старої черешні вгору і вниз повзали працьовиті мурашки. На тоньких гілочках ліниві павуки плели павутину.

Одного разу мала черешенька побачила у своєму листі маленьку червону кульку.

— Що це? — спитала вона в старої черешні.

— Це твій плід — ягода черешня. Вона вже не кисла, вона дуже солодка, соковита.

«Я її нікому не дам», — подумала черешенька й прикрила ягоду листям.

Вона ховала свою ягідку від дітей, від шпачків, навіть від сумної сови. Більше ніхто не співав їй пісень, не водив хороводи під її кроною, а веселі шпаки не збирали з неї товсту зелену гусінь.

— Я втомилася ховати свою ягоду, — сказала одного разу черешенька. — Їжте, хто хоче!

Але ніхто не захотів їсти черешню, яка зіпсувалася. Чому так сталося? (За Н. Бухлицькою).

- Чому зіпсувався плід молоді черешеньки? Вислов власну думку.
- Знайди в тексті слова, протилежні за значенням.
- Про кого сказано: сумні — веселі? Як називаємо такі слова?
- Яка це казка за настроєм: весела, сумна, тривожна? Вислов власну думку.

Слова, протилежні за значенням, завжди виступають парами. Вони допомагають яскраво й точно висловлювати думки.

1. Випиши з тексту (с. 52) три пари слів, протилежних за значенням.

2. Розглянь малюнки.

● Допиши слова, протилежні за значенням.

Гава — чорні.

Гуси — _____.

Курка — велика.

Курчатко — _____.

3. Розглянь малюнки. На першому малюнку — такса, на другому — пудель.

● Прочитай слова, протилежні за значенням. Використай їх, описуючи собак: *чорний, пухнастий, білий, гладкий, довгий, короткий; вушка маленькі, великі; хвостик тоненький, товстенький.*

У гарної мами собаки, що жила в нашому дворі, з'явилися двоє маленьких **цуценят**. Один **песик** був великим боягузом, тому постійно сидів біля мами. А інше **щеня** було маленьким і нерозважливим, але дуже допитливим.

— Чого літають птахи? Чому ми повинні лякати кішок? А що це на небі таке?

Мама собака відповідала на всі запитання малюка.

Одного ранку цуценя прокинулося, а мама ще міцно спала. Воно не захотіло її будити. Щенятко тихенько вилізло з коробки. Воно побачило гарного барвистого метелика.

«Я його впіймаю», — подумав цуцик і побіг за метеликом. Однак метелик так високо полетів, що песик більше його не бачив. Повертаючись додому, допитливий цуцик побачив багато гостей.

Біля самої коробки, у якій жили собаки, зібралося безліч горобців, ворон, навіть кілька голубів завітало. Усі вони снідали й розповідали ранкові новини. От тільки цуценятку було вже не до новин. Малюк просто зголоднів (За М. Солтис-Смирноюю).

- Про кого йдеться в цьому тексті? Які були цуцики?
- Чим цікавився допитливий цуцик? Прочитай речення-відповідь.
- Хто зібрався біля коробки? Прочитай речення-відповідь.
- Як ще можна назвати песика?

за значенням

- Використовуйте **слова, які звучать по-різному, але близькі за значенням**: турботлива матуся — дбайлива матуся. Такі слова прикрашають нашу мову.

1. Спиши виділені в тексті слова (с. 54). Як ми їх називаємо?

2. Розглянь малюнок.

Яскравий, сліпучий, сумний, сяючий, тьмяний, променистий.

- Впиши три слова, близьких за значенням.

3. Прочитай загадку. Запиши відгадку словами, близькими за значенням.

Довгі ноги, довгий ніс.
Прилетів — обід приніс:

смачних жабеняток
для своїх маляток.

Слова, однакові за звучанням,

Котики

Котики, що з'явилися ранньої весни на вербі, мріяли зустрітися з котиками, які жили в людей.

Одного разу вербовим котикам пощастило. На беріг річки прибігло біле пухнасте кошеня.

— Ой, які гарні котики народилися! — зраділо кошеня. — Я хочу дружити з вами!

— Ми згодні! — закивали сріблясті котики на вербових гілочках.

І пухнастий котик тепер щоразу бігав до річки. Грався з вербовими котиками. Він високо підстрибував і легенько гладив їх м'якою лапкою. Вербові котики розхитувалися під вітром.

Та одного ранку пухнастий котик прибіг до верби й не помітив своїх друзів. Замість котиків погойдувалися жовто-зелені сережки.

— А де ж мої котики? — засумував пухнастий котик.

— Ми не знаємо, не знаємо! — захиталися сережки.

А після сережок стало на вербі рости зелене листя...
(За Ю. Яришем).

- Про що мріяли вербові котики? Чи здійснилася їхня мрія?
- Які стосунки були між котиками? Вибери слово-відповідь: *байдужі, дружні, теплі*.
- Розкажи, що на вербі з'явилося спочатку, що потім, а що наприкінці казки.

проте різні за значенням

В українській мові є **слова, однакові за звучанням, проте різні за значенням**. Ці слова збагачують наше мовлення.

1. Розглянь малюнки.

- Поясни значення кожного слова–назви намальованого предмета за зразком.

Зразок. Вівсянка — пташка.

- Склади речення зі словами–назвами намальованих предметів, які відповідають на питання хто? Запиши.

2. Розглянь малюнки. Поясни значення кожного слова.

- Знайди в тексті (с. 56) речення, у якому йдеться про те, що з'явилося після вербових котиків. Спиши.

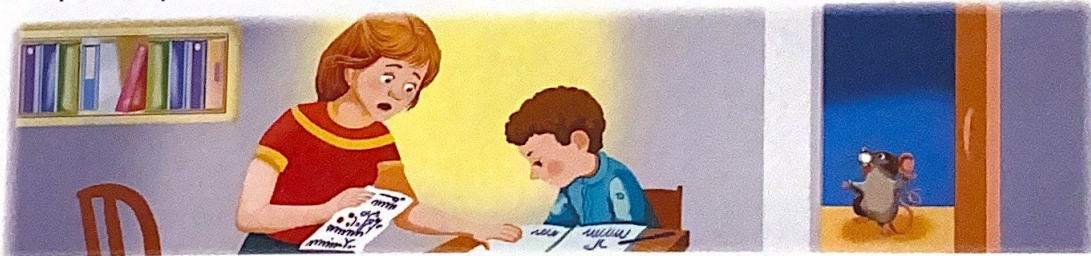

Добридень! Мене звать мишенятко Мицик. Мої сусіди — тітонька Марина й Петрик. Мені вони відразу сподобалися. Люблю людей, які обідають.

Петрик сидів за столом, дригав ногами й розсипав крихти. Коли я з'їв усе, що він розкидав, то попросив добавки. Петрик побачив мене й зрадів. Він одразу пригостив мене шматком курятини.

Петрик мені дуже сподобався. Особливо, коли я побачив його погризені ручки й олівці. У нього це дуже добре виходить.

Ми з ним живемо дружно. Уроки готуємо разом. Найбільше ми любимо писати літери Ш або Т, прописні. У цих літерах по три палички. Але Петрикові здається, що то замало, і він пише їх шість або сім. Виходить літера, подібна до паркана. А коли є паркан, то має бути сад. Коли є сад, то там мають бути фрукти. І тоді в Петриковому зошиті з'явилися сині яблука, груші та вишні.

Тітонька Марина лаяла Петрика за таке письмо. Я вирішив виручити друга та вигриз усі яблука, груші й навіть вишні. Питаєте, що було? Не чув! Я втік додому (За Ю. Чеповецьким).

- Хто розповідає про своє життя?
- Чому Петрик сподобався Мицикові? Вислов свою думку.
- **Ідеї для маленьких художників.** Яким ти уявляєш Петрика? Опиши.
- Прочитай останні три речення з відповідною інтонацією.
- Прочитай ту частину тексту, яка тебе найбільше розсмішила.
- Яким ти уявляєш Мицика? Опиши.

Речення виражає закінчену думку.

- Якщо в реченні про щось запитується, ставиться знак питання (?). Якщо висловлюється захоплення, радість, — знак оклику (!).

1. Прочитай слова.

Мене, мишенятко, звать, Мицик.

- З поданих слів склади речення. Порівняй складене речення з другим реченням тексту (с. 58). Запиши.

2. Спиши з тексту (с. 58) останні три речення. Як називаємо знаки, які стоять у кінці речень? Прочитай речення з відповідною інтонацією.

3. Прочитай текст. Які знаки треба поставити в кінці речень? Упиши ці знаки в клітинку.

Жабеня плакало:

- Чому я таке мале
- Бо мало їси
- Ква То я знаю, що мені робити

Слухняні капці

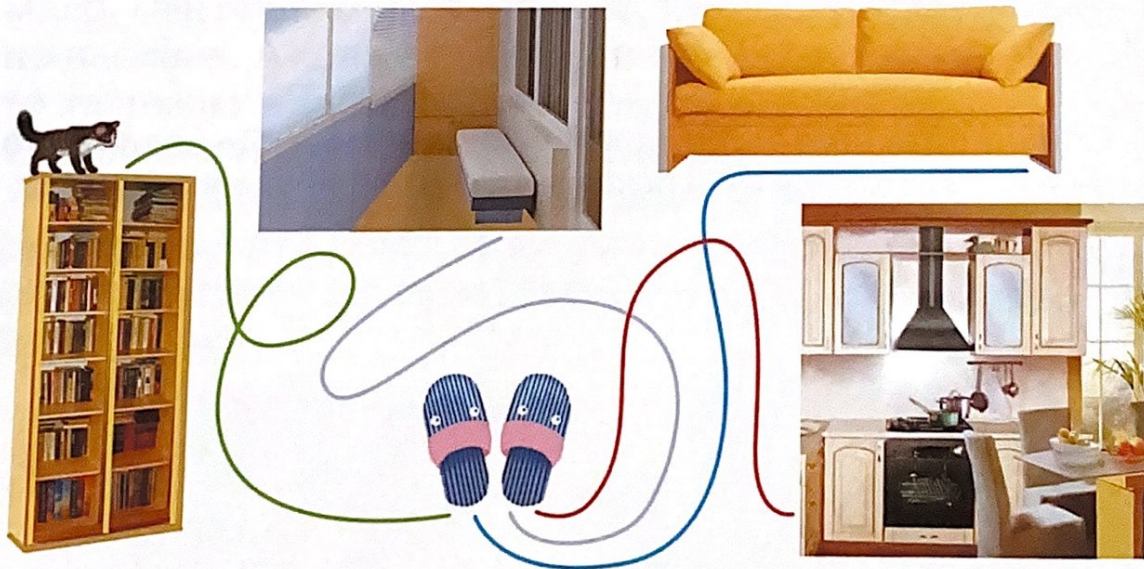

Андрійкові капці завжди десь бігали. А татові й мамині стояли на полиці. Андрійкові капці то полюють на kota під диваном, то залізуть на книжкову шафу по м'яч. А часом — лівий піде на балкон, а правий — на кухню.

Якось татовим капцям це набридло:

— Послухайте, діти, — сказали вони Андрійковим капцям, — ви вже не маленькі. Досить бешкетувати. Пора привчатися до порядку.

Й Андрійкові капці відразу стали привчатися до порядку. Навіть кіт Маркіз здивувався (За Г. Манівою).

- Прочитай заголовок до тексту.
- Чиї капці були слухняними? Куди бігали Андрійкові капці?
- Що допомогло Андрійковим капцям стати слухняними?
- Вислов власну думку.

- Якщо два й більше речень поєднані за змістом, — це
- **текст**. Текст має заголовок.

1. З поданих слів склади речення (усно). Чи можна це назвати текстом? Чому?

На, скочила, латаття, жабка-зеленушка.

Дивилася, вона, берег, на.

Там, лелека, походжав.

2. Розглянь малюнки.

- Склади три речення за змістом малюнків. Добери із запропонованих заголовків найбільш влучний. Запиши.

Кошеня. Урятоване кошеня. Молоко для кошеняти.

3. Прочитай речення. Що потрібно зробити, щоб утворити текст?

Там вони читали нові книжки та цікаві журнали. Оленка й Тарас пішли до бібліотеки. Закінчилися уроки.

- Упорядкуй текст, прочитай.

1. Обведи малюнки предметів, у назвах яких є звук [дз].

2. З'єднай слово-назву намальованого предмета зі схемою.

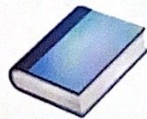

[= • | - - • | - •]

3. З'єднай стрілочкою питання зі словом-назвою намальованого предмета.

хто?

що?

4. Прочитай речення. Випиши слова, які відповідають на питання яка?

Маленька дівчинка. Солодкий апельсин. Висока тополя.

5. Прочитай слова. Поділи їх на склади для переносу. Запиши. Огірок, мальва, пальці.

6. Розглянь малюнки.

62 ● Обведи малюнок, на якому зображена дія предмета.

7. Спиши текст.

На високому — стеблі велика квітка. Вона подібна до сонця. Тому й називають квітку соняшником. Уночі соняшник спить.

Ось уже сонце викотилося. Соняшник повертає до нього голову.

Handwriting practice grid consisting of 10 rows of horizontal lines and 5 columns of vertical lines, forming a grid for writing.

8. У лічилці «розгубилися» малі, але дуже важливі слова. Упиши їх, використовуючи слова з довідки.

Вліз _____ пліт
 гарбуз _____ рук
 _____ зачепився там _____ сук.
 Це б йому _____ землю сісти,
 а назад не може злізти.

В. Лучук

Довідка: до, без, на, й, у, за.

Навчальне видання

Захарійчук Мар'яна Дмитрівна

Українська мова

Навчальний посібник на інтегрованій основі читання–письмо
для 1 класу закладів
загальної середньої освіти

Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах

В оформленні обкладинки використано малюнок О. Кваши «Світлячки»

Художники *В. Дунаєва, Ю. Мітченко*
Редактор *С. Бабич*
Художнє оформлення та макет *Н. Антоненко*
Технічне редагування *Л. Ткаченко*
Комп'ютерна верстка *С. Груніної*
Коректор *І. Барвінок*

Підписано до друку 10. 08. 2018 р.

Формат 84 × 108/16.

Гарнітура Прагматика С. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 6,72. Обл.-вид. арк. 11,01.

Ум. фарбовідб. 26,88. Тираж 3000 прим.

Зам. № 602906.

Видавництво «Грамота»
вул. Паньківська, 25, м. Київ, 01033,
E-mail: info@gramota.kiev.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 341 від 21.02.2001 р.

Віддруковано в ТОВ «КОНВІ ПРІНТ»,
03680, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 12.
Свідоцтво ДК № 6115 від 29.03.2018 р.